Aluekatsaus 6/2009 / Murmansk

MURMANSKIN ALUE – INVESTOINTIPÄÄTÖKSET ANTAVAT ODOTTAA

Budjettikuria tiukennettava

Vuoden 2009 ensimmäisen puoliskon aikana kuluttajahinnat ovat nousseet 8 % Murmanskin alueella. Inflaatiossa ei ole tapahtunut dramaattisia muutoksia edellisvuoteen verrattuna. Aivan viime kuukausina kuluttajahintojen kasvu näyttää jopa hidastuneen. Teollisuustuotanto jatkaa supistumistaan poikkeuksena eräät elintarviketeollisuuden tuotteet. Myös telakkateollisuus, merikuljetukset ja kalastusteollisuus osoittavat positiivisia kasvulukemia. Rekisteröidyssä työttömyydessä ei ole merkittäviä muutoksia. Keskimääräiset palkkatulot Murmanskin alueella ovat 24945 ruplaa kuukaudessa. Mainittakoon, että esimerkiksi atomikaupunki Poljarnye Zorissa suuryhtiöissä maksettava palkka on keskimäärin 43675 rpl, mikä on neljänneksen suurempi kuin vuonna 2007.

Budjettitulojen putoaminen ennakoi ongelmia kuntien ja alueen taloudelle. Murmanskin alueen veronmaksajat siirsivät vuoden 2009 ensimmäisen puoliskon aikana Federaation budjettiin 10 % vähemmän verovaroja kuin edellisvuoden vastaavana ajankohtana. Aluebudjetin tulot olivat 13 % pienemmät. Tulojen supistuminen johtuu suuryhtiöiden veronmaksukyvyn heikkenemisestä ja verolainsäädännön muutoksista.

Keskushallinnon mukaan alueet ja kunnat jatkavat tuhlailevaa elämäntyyliä vakavasta kriisistä huolimatta. Elokuun alussa pidetyssä aluekehittämisen komission istunnossa pääministeri Vladimir Putin moitti alueita ja kaupunkeja hallinnon paisuttamisesta talouskriisin keskellä. Putinin mukaan kuntien ja alueiden hallintomenot kasvavat kuluvana vuonna 4 %. Putin mainitsi Murmanskin alueen esimerkkinä hallinnon pöhöttymisestä. Murmanskin alueella hallintokulut kasvavat 26 %, Moskovassa 27 % ja Magadanin alueella peräti 38 %. Tapaamisessaan Putinin kanssa 14.8. kuvernööri Dmitrijenko kertoi talouden syöksykierteen taittuneen Murmanskin alueella. Kuvernööri kertoo olevansa aikaisempaa optimistisempi.

Alueeseen kohdistuvista moitteista huolimatta Venäjän hallitus haluaa ennaltaehkäistä sosiaalisen tilanteen kärjistymistä. Hallitus on esimerkiksi luvannut tukea puolustusministeriön kahta telakkaa Murmanskin alueella. Ehdoksi asetetaan se, että telakat sulautuvat osaksi suurempaa telakkayhtymää. Puolustusalan telakoiden taloustilanne on kriittinen. Niitä vaivaavat velat ja palkkaviivästymät ovat vain pahentuneet talouskriisin edetessä. Tämä on hieman ristiriidassa kuvernööri Dmitrijenkon kesäkuiseen ilmoitukseen, jonka mukaan telakoiden tilauskanta on turvattu pitkälle ensi vuoteen. Kuvernöörin mukaan telakoilla käytettävää teknologiaa pitää kuitenkin ratkaisevasti kehittää.

Miliisi varoittaa rikollisuuden kasvusta

Murmanskin alueella rekisteröityjen rikosten määrä supistui 15 % viime vuoden puolivuotisjaksoon verrattuna. Vakava rikollisuus laski 17 %. Vahingontekojen (huliganismi) määrä puolittui edellisvuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Henkirikoksia rekisteröitiin kolmannes vähemmän.

Miliisihallinto on ottanut prioriteetikseen erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan. Miliisi on tutkinut kuluvan vuoden aikana 75 rikosta, joiden taustalla on järjestäytynyt rikollisuus. Rikosten selvitysaste on Murmanskin alueella luoteisen Federaatiopiirin kolmanneksi korkein Karjalan ja Komin jälkeen.

Hallinnossa ilmenevä rikollisuus kuten lahjonta on lisääntynyt. Puolen vuoden aikana paljastui 288 korruptiotapausta. Lukumäärissä ei ole merkittäviä muutoksia edellisvuoteen verrattuna. Erityisesti huomiota kiinnitetään koulutussektorilla ja opetustoimessa tapahtuvaan lahjontaan. Vuoden 2009 viiden ensimmäisen kuukauden aikana Murmanskin alueen syyttäjävirasto on tutkinut 74 korruptiotapausta. Miliisihallinto on puolestaan tutkinut 288 korruptiojuttua. Syyttäjäviraston mukaan korruptioherkkyyttä löytyy erityisesti kunnallishallinnon virkamiehistä, joiden tehtäviin kuuluu jonkin asteisia valvontavelvoitteita. Korruptiosta kärähtäneiden joukossa on myös terveydenhuollon, koulutussektorin, vankeinhoidon, sisäasiainhallinnon ja ulosoton henkilöstöä. Murmanskin alueen miliisipäällikkö Vitali Fedotovin mukaan eräät virkamiehet käyttävät budjettien myöntämisvaltuutta väärin siirtämällä joitakin prosentteja rahoista tietyille yrityksille.

Miliisihallinnon mukaan rikollisuuden odotetaan kasvavan Murmanskin alueella taloudellisen epävakauden ja nuorisotyöttömyyden kasvun seurauksena. Lainvalvojat haluavat kiinnittää erityistä huomiota metallialan yritysten rikostorjuntaan. Järjestäytynyt ja muu rikollisuus pesiytyy herkästi metallibisnekseen. Kuuden kuukauden aikana Murmanskin alueella rekisteröitiin 736 epäiltyä talousrikosta joissa on mukana 207 henkilöä. Talousrikollisuus aiheuttaa 139 milj. ruplan menetykset alueella. Pimeä palkanmaksu on yksi laajimmin levinnyt talousrikollisuuden muoto ruohonjuuritasolla. Suuryrityksiin kohdistuvia talousrikosjuttuja tutkitaan parhaillaan mm. Kovdorissa ja Apatit –osakeyhtiössä. Niin sanottuja yhden päivän firmoihin liittyviä esitutkintoja on meneillään 12 kpl. Mainittakoon, että pyramidihuijaukset ovat tulleet uutena ilmiönä Murmanskin alueen talouselämään.

Alueen miliisipäällikkö Fedotov joutui heinäkuun lopulla julkisesti ampumaan alas huhut siitä, että olutpanimo Arktika olisi joutunut laittoman yritysvaltauksen kohteeksi. Valtauksesta kiersi vahvoja huhuja Murmanskissa pitkin kesää. Fedotovin mukaan kyse on ainoastaan normaalista siviiliriitajutusta tilojen omistajan ja vuokraajan välillä.

Murmanskin alueen syyttäjänviraston mukaan työlainsäädännön rikkomuksia koskevat valitukset ovat lisääntyneet huomattavasti kuluvana vuonna. Myös asumiseen, ympäristöön ja maankäyttöön liittyvät valitukset ovat olleet kasvussa.

Ulkomaiset yritykset ja talousvaltuuskunnat ahkerasti liikkeellä

Murmanskin uusi kuvernööri on keskustellut kaasuhankkeista kesän mittaan useiden ulkomaisten delegaatioita ja edustustojen jäsenten kanssa. Esimerkiksi liikenneministeri Anu Vehviläisen elokuun alussa tapahtunut vierailu uutisoitiin Murmanskin alueen tiedotusvälineissä laajalti. Vehviläinen oli Venäjän uutistoimistojen mukaan ensimmäinen liikenneministeri joka on Suomesta koskaan vieraillut alueella. Keskusteluissa korostettiin pohjoisten liikenneyhteyksien kehittämistä maiden välillä pääkaupunkiyhteyksien rinnalla. Vuosaaren sataman johtaja Kari Noroviita puolestaan kertoi kesäkuun puolivälissä Murmanskissa satamatoiminnan kehittämisestä. Noroviita tarjosi suomalaista satamarakentamisen kokemusta myös murmanskilaisten käyttöön.

Itävallan Steiermarkin osavaltion kansanedustaja Peter Riser keskusteli vierailullaan 20.7. Murmanskin alueen apulaiskuvernööri Smitjushenkon kanssa taloudellisesta ja humanitaarisesta yhteistyöstä. Myös matkailun ja terveydenhuollon kehittäminen olivat asialistalla. Apulaiskuvernööri Smitjushenko kutsui Steiermarkin edustajia lokakuun puolivälissä pidettävään talousfoorumiin.

Saksan Pietarin pääkonsuli Peter Schaller puolestaan haluaa tiivistää Saksan ja Murmanskin alueen välistä yhteistyötä. Keskusteluaiheina 22.7. tapaamisessa olivat Murmanskin liikennesolmukohdan kehittämisen ja Shtokmanin kaasukentän lisäksi ekologia, terveysasiat ja humanitaarinen työ.

Hollantilainen liikemiesryhmä sai myös paljon huomiota käydessään Murmanskissa kesäkuun ensimmäisellä viikolla ulkomaankauppaministeri Frank Heemskerkin johdolla. Pääosin energia-alan ja laivanrakennusteollisuuden edustajista koostunut 30-henkinen valtuuskunta tutustui alueen talousnäkymin ja keskusteli konkreettisista yhteistyöprojekteista. Esimerkiksi tuulivoimalaitteita tuottava hollantilainen Windlife Energy BV on saanut jalansijan Murmanskin alueen tuulivoimahankkeissa. Insinööritoimisto Gemco International puolestaan on kiinnostunut satama-alueiden suunnittelusta ja tietenkin itse Shtokmanin kaasukentän projektoimisesta. Yhtiö sai vierailun aikana luotua yhteyksiä yrityksiin joita pohjoinen kauppakamari suositteli kumppaneiksi. Hollantilaiset kutsuttiin lokakuun talousfoorumiin.

Luonnollisesti myös norjalaiset ovat olleet aktiivisia kesän aikana. Norjalaisia diplomaatteja vieraili 17.7. Teriberkassa pääkonsuli Fredriksenin johdolla. Norjalaiset tutustuivat tulevassa kaasukylässä Shtokmanin hyödyntämisen vaikutuksiin kunnan kehitykseen. Shtokmanin lisäksi norjalaisia kiinnostaa yhteistyö rannikkokalastuksessa. Norjalaiset voivat investoida paikkakunnalla laivanrakennukseen, kalanjalostukseen, kalankasvatukseen, maatalouteen, tuulienergiaan ja telekommunikaatioon. Matkailun osalta norjalaisia kiinnostaa osallistuminen palveluinfran ja mm. mökkien rakentamiseen. Vierailun aikana keskusteltiin myös liiketoiminta- ja kulttuurikeskuksen perustamisesta norjalaisten avustuksella. Vuonojen maalla on vahva asema myös Murmanshelfissä. Assosiaation hallituksen ainoa ulkomaalaisjäsen on norjalainen Torkild Reinertsen.

Venäjän liikenneministeri Igor Levitinin vierailulla Murmanskissa heinäkuun alussa käsiteltiin pääasiassa Murmanskin satama-alueen logistisen keskuksen rakentamista. Keskusteluissa todettiin, että hankkeen tarvitsemat yksityiset investoijat ovat muuttuneet varovaisemmiksi talouskriisin aikana. Hallinnon tukea tarvitaan, mm. hankkeen tonttikysymysten ratkaisemiseen. Osa maapohjasta on puolustusministeriön omistuksessa, mikä aiheuttaa ylimääräistä byrokratiaa. Ministeri on toiveikas siitä, että logistinen keskus saadaan rakenteille vuoden 2010 lopulla. Aluehallinto painottaa lisäksi, että pelkkä keskus satama-alueineen ei riitä, vaan alueen infrastruktuuria kuten maanteitä ja ratoja tulee kehittää, jotta liikennesolmukohdasta saadaan täysi teho irti.

Federaation tullipalvelun kaavailemat tavarantuontikiintiöt osaltaan lisäävät Venäjän, myös Murmanskin alueen, satamien käyttöä. Asetuksella kiintiöitettäisiin Suomesta, Virosta, Latviasta ja Ukrainasta maarajojen kautta tuotavan konttitavaran määrää. Suomen ja Venäjän välisellä maarajalla maahantuonti 20 jalan mittaisissa konteissa sallittaisiin asetusluonnoksen mukaan ainoastaan neljän raja-aseman kautta. Venäjän tullilaitoksen mukaan asetuksen tarkoituksena on mm. vähentää rekkajonoja rajanylityspaikoilla, lisätä Venäjän satamien käyttöä ja työllisyyttä, vähentää ympäristökuormitusta ja maanteiden kuormitusta.

Heinäkuun lopulla pidetyssä Murmanshelf –assosiaation seminaarissa käytiin läpi teknisiä yksityiskohtia Shtokmanin esiintymän rakentamisesta. Pelkästään Teriberkaan uppoaa 200 000 m3 betonia. Alueelle tarvitaan myös 600 MW sähköasema. Teriberkan hanke vilkastuttaa mm. Murmanskin kauppasatamaa, jota kautta tavarat rahdataan kohdealueelle. Lisäksi seminaarissa ilmoitettiin Murmanshelf Logistika –konsortion perustamisesta. Konsortiossa ovat mukana Murmanshelf, Murmanskin merivarustamo, Barents Logistics, Wilson Murmansk –yhtiö, tulliterminaali –yhtiö sekä norjalainen Ramboll Storvik. Konsortion tarkoitus on osallistua Teriberkan urakan vaatimiin tavarakuljetuksiin sekä Murmanskin liikennekeskuksen rakentamiseen. Lisäksi konsortio kiirehtii Murmanskin alueen väylästön kehittämistä, hankkii ulkomaisia investoijia sekä jakaa informaatiota logistiikasta.

Yritysten ja julkisen sektorin parneruutta edistetään

StatoilHydro ja Murmanskin tekninen yliopisto allekirjoittivat 30.6. yhteistyösopimuksen, joka tähtää mm. laitehankintoihin yliopistossa kaasualaa opiskelevien tueksi. StatoilHydro myös jakaa diplomeja menestyneille opiskelijoille, harjoittelijoille ja opettajille. Yhtiö ja yliopisto ovat olleet partnereita jo neljä vuotta. StatoilHydro ei ole ainoa ulkomainen yhtiö, jonka strategiaan kuuluu yhteistyö Murmanskin teknisen yliopiston kanssa. Hollantilainen Gas Terra sekä Murmanskin ystävyyskaupunki Groningen ovat kiinnostuneita yliopistoyhteistyöstä ja opiskelijavaihdosta. Gas Terran pääasiallinen kiinnostus kohdistuu Shtokmanin kaasukenttään.

Murmanskin alueen kuvernööri on julkisuudessa kiitellyt StatoilHydron osallistumista alueen humanitaarisiin ja sosiaalisiin projekteihin. Yhtiö on rahoittanut mm. synnytyslaitoksen laitteistohankintoja sekä opetustoimintaa. StatoilHydro on kutsuttu osallistumaan Arktika –hotellin peruskorjaukseen. Hotellin puoleksi omistava Azimut yhtiö joutuu talousvaikeuksiensa vuoksi hakemaan kumppanin, jotta luvatut peruskorjaukset saadaan tehtyä. Toinen vaihtoehto on hotellin luovuttaminen Murmanskin kaupungin omistukseen. Statoil voisi kuvernööri Dmitrijenkon mukaan muuttaa Arktikan esimerkiksi ulkomaisten öljy- ja kaasuasiantuntijoiden asuntolaksi.

Vaikka StatoilHydro toimii hyvin korkealla profiililla Murmanskin alueen sosiaali- ja taloussektorilla ei yhtiö ole vieläkään päättänyt varmuudella osallistuvansa Shtokmanin kentän hyödyntämiseen. StatoilHydro omistaa 24 % Shtokman Development –yhtiöstä. Helge Lund StatoilHydrosta kertoo (www.offshore.no), että yhtiö odottaa Venäjän liiketoimintaympäristön vakiintumista. Venäjän investointeja ovat viime aikoina lykänneet myös IKEA ja TeleNord, jotka pelkäävät Venäjän korruptiota sekä oikeusjärjestelmän toimimattomuutta.

Myös venäläiset yritykset ovat varovaisia investoinneissaan. Esimerkiksi Norilsk Nikel kertoo rakentavansa laivausterminaalin Murmanskin telakan alueelle vasta kun taloudelliset tunnusluvut kirkastuvat nykyisestään. Gazprom puolestaan ei sulje pois sitä mahdollisuutta, että Shtokmanin kentän hyödyntäminen lykkääntyy. Paljon riippuu kaasun hinnan kehityksestä sekä eurooppalaisesta kaasun kysynnästä. Myös aliurakoitsijoiden toimituskyky vaikuttaa aikataulutukseen.

Pieniä askeleita suurhankkeiden edistämiseksi otetaan kuitenkin koko ajan. Esimerkiksi Shtokman Development SG julkisti offshore poraustoiminnan ja siihen liittyvien rannikkotukipalveluiden esikilpailutukset heinäkuun lopulla. Esikilpailutusten rajoituksena on se, että tarjoajilta vaaditaan maa-alueiden ja tonttien omistus/vuokraoikeus niillä alueilla satamien läheisyydestä joihin kohteet urakoidaan.

Kotimaisilla toimittajilla voi kuitenkin olla ongelmia vastata tarjouksiin. Esimerkiksi tunnettu prospektori Arktikmorneftegazrazvedka (AMNGR) ilmoittaa voivansa osallistua Shtokmanin hankkeisiin ainoastaan yhtenä alihankkijana muiden joukossa. Vahvaa porauskokemusta omaavan valtionyhtiö AMNGR:n talous on veitsenterällä ja yhtiötä odottanee yksityistäminen tai pilkkominen osiin. Huolenaiheena on myös porausalan ammattilaisten puute alueella. Öljy- ja kaasualan osaajien koulutusta suunnitellaan lisättäväksi valtionyliopiston yhteyteen perustettavalla Arktisella keskuksella. Murmanshelf on painokkaasti ajanut alan koulutuksen lisäämistä. Vuosikymmenen lopulla Murmanskin alueella pitäisi toimia arktisen teknologian yliopisto.

Lähteet: www.murman.ru
www.gov-murman.ru
www.b-port.com
www.mbnews.ru
www.murmansk-customs.ru

www.formin.fi
www.finpro.fi
www.ria51.ru
www.gazprom.ru
www.offshore.no

Katsauksen laati 13.8.2009:

Pekka Iivari
Kehityspäällikkö
Finnbarents